

Provinciale Staten van Fryslân
Postbus 20120
8900 HM LEEUWARDEN

Leeuwarden, 19 mei 2021
Verzonden, **20 MEI 2021**

Ons kenmerk : 01881928
Afd./Opgave : Mobiliteit
Behandeld door :
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : ERTMS op noordelijke regionale spoorlijnen

Geachte Statenleden,

Het spoor in heel Nederland wordt tussen nu en 2050 van het treinbeveiligingssysteem ERTMS (European Rail Traffic Management System) voorzien. Dit systeem is veiliger en zorgt ervoor dat treinen dichter op elkaar kunnen rijden, waardoor er meer treinen kunnen rijden. In Europa is afgesproken dat dit systeem de Europese standaard wordt, waardoor grensoverschrijdend treinverkeer gemakkelijker kan plaatsvinden. In principe worden in Nederland eerst de hoofdcorridors (7 drukste trajecten) en de internationale lijnen voorzien van ERTMS en als laatste de regionale lijnen.

Het huidige beveiligingssysteem op de Noordelijke spoorlijnen dient in de periode 2023-2026 te worden vervangen. Dit kan door het huidige systeem te vervangen of door nu al mee te gaan in de nieuwe Europese standaard. Wij krijgen nu de mogelijkheid van het ministerie om in de eerste tranche van de aanbesteding te participeren in de uitrol van ERTMS. Met het invoegen van de noordelijke baanvakken in deze aanbesteding kunnen we 25 jaar eerder profiteren van grotere veiligheid op het spoor en grotere betrouwbaarheid van de dienstregeling dan in de oorspronkelijke planning. Daarnaast kunnen wij met ERTMS stappen zetten met Automatic Train Operations (ATO) ten behoeve van zelfrijdende treinen.

Wij zijn zeer content met het feit dat de uitrol van ERTMS, de nieuwe Europese standaard, op de noordelijke baanvakken de komende jaren gaat plaatsvinden. Wij hebben het volgende besluit hierover genomen:

1. Wij stemmen in met het naar voren halen van ERTMS op de Noordelijke lijnen en de provinciale bijdrage hieraan te dekken uit toekomstige besparingen a.g.v. ERTMS in de treinconcessie onder voorbehoud van:
 - a. Vaststelling bestuursovereenkomst door Provinciale Staten;
 - b. Een overeenkomst met Arriva over de besparingen op de lopende treinconcessie a.g.v. ERTMS
2. Dit besluit mee te delen aan het ministerie van I&W, ProRail en de provincie Groningen;
3. Dit besluit met het ministerie van I&W, ProRail en de provincie Groningen uit te werken in een bestuursovereenkomst;
4. Dit besluit met Arriva en de provincie Groningen uit te werken in een overeenkomst t.b.v. de financiële afhandeling;
5. Provinciale Staten per brief te informeren.

Nu overstappen op ERTMS is een goed en logisch besluit. We krijgen in het Noorden het modernste beveiligingssysteem, waarmee we het spoor veiliger maken en de dienstregeling betrouwbaarder. Daarnaast zorgt dit besluit ervoor dat er een grote investering van ruim 400 miljoen in het Noorden wordt gedaan.

ERTMS biedt meer ruimte voor innovaties en verduurzaming op het spoor. Het ombouwen van het materieel naar ERTMS biedt tevens kansen om gelijktijdig in alle treinen ATO mee te nemen zodat wij in 2026 op alle treinen ATO hebben geïnstalleerd. De combinatie van ATO met ERTMS zorgt voor meer ruimte op het spoor (meer treinen mogelijk), minder brandstofverbruik (daling jaarlijkse exploitatielasten) en een nog betere kwaliteit voor onze reizigers. ERTMS wordt over de jaren doorontwikkeld en met de digitalisering van de beveiliging is het relatief eenvoudig om upgrades te implementeren en het spoorproduct up-to-date te houden. ERTMS zorgt er ook voor dat treinen veilig dichters op elkaar kunnen rijden. Voor toekomstige ontwikkelingen betekent dit dat er minder infrastructuur hoeft te worden aangelegd en er dus minder kosten zijn. Denk hierbij aan ontwikkelingen als: uitbreiding treinen Leeuwarden-Groningen, versnelling op Leeuwarden-Harlingen en doortrekken van treinen uit Groningen richting Werpsterhoeke).

De totale kosten voor invoering van ERTMS op de noordelijke lijnen zijn door de programmadirectie ERTMS in 2020 geschat op ruim € 400 miljoen, waarvan afgerond € 315 miljoen voor de infrastructuur en vooralsnog maximaal € 90 miljoen voor maatregelen van de regionale vervoerder aan de treinen en personeel. In een recentere raming is een lager bedrag aangegeven (78 miljoen).

Het Rijk draagt de kosten van infrastructuur. Aan de regio wordt gevraagd om mee te betalen aan de noodzakelijke aanpassingen aan treinen en opleiding personeel. Het Rijk heeft op een laat moment besloten om naast de infrastructuurkosten ook voor 60 miljoen (lumpsum) in de aanpassingen van de treinen en opleiding personeel te willen investeren. Met dit aanbod ligt invoering van ERTMS binnen financiële bereikbaarheid van de noordelijke provincies. Het resterende deel van de ombouwkosten van het materieel wordt gedekt door investeringen van provincie Groningen voor 2/3 deel en provincie Fryslân voor 1/3 deel (€ 6-10 miljoen).

De kosten van ATO voor Fryslân zijn door Arriva/Stadler geschat op maximaal € 1,8 mln. (oftewel € 72.000 per jaar gedurende 25 jaar).

De verwachte besparing door ERTMS en ATO op brandstofkosten zijn voor het Noorden naar verwachting € 1 mln. per jaar (10% brandstofreductie). Het Friese aandeel hierin is 1/3^e. Deze besparingen zijn, uitgaande van de recente raming (78 miljoen), in basis ruim voldoende om het Friese aandeel in de kosten binnen 25 jaar af te dekken. Daarnaast verwachten wij door invoering van ERTMS meer kans te maken op Europese subsidies voor innovaties, zoals het invoeren van ATO.

Door invoering van ERTMS en ATO in de treinen zijn er brandstofbesparingen in de huidige concessies voor de vervoerder. Dit voordeel voor de vervoerder wordt teruggegeven aan de provincies. Hiervoor wordt voor de huidige concessies een overeenkomst met Arriva opgesteld over de besparingen die er zijn en hoe die terugvloeien naar de beide provincies. Arriva heeft aangegeven (bij monde van Anne Hettinga, directeur van Arriva Nederland) dat Arriva alle besparingen a.g.v. ERTMS zal laten terugvloeien naar de provincies. De omvang zal tot 2035 vastgesteld worden in afstemming met Arriva. In de te sluiten overeenkomst met Arriva, worden de principes opgenomen en de afspraak om deze principes in de komende jaren (vooruitlopend op de aanpassing van de treinen) uit te werken. Deze overeenkomst met Arriva is randvoorwaardelijk voor de bestuursovereenkomst tussen ministerie en de provincies Groningen en Fryslân.

Vanaf 2035 kan de provincie de besparingen vooraf bepalen (op basis van de inzichten uit de voorgaande periode) en middelen voor de volgende concessie hierop aanpassen. Als de investering in ERTMS is terugverdiend kunnen de besparingen beschikbaar komen voor de algemene begroting als structurele vrijval.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

R.E. Bouius - Riemersma, MBA MCM, secretaris

voor deze, de loco-provinciesecretaris